

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
JULIANE KOKOTT
prezentate la 7 iunie 2018¹

Cauza C-571/16

Nikolay Kantarev

[cerere de decizie preliminară formulată de Administrativen sad – Varna (Tribunalul Administrativ din Varna, Bulgaria)]

„Directiva 94/19/CE privind sistemele de garantare a depozitelor – Constatarea indisponibilității unui depozit – Răspunderea statelor membre pentru prejudicii produse ca urmare a încălcării dreptului Uniunii – Calea legală”

I. Introducere

1. Abia cu ocazia crizei bancare și financiare care, începând cu anul 2007, s-a manifestat la nivel mondial, numeroși deponenți au aflat că depozitele lor la instituții de credit autorizate de statele membre UE sunt garantate până la un plafon de 100 000 de euro. Acest sistem de garantare a depozitelor a fost însă introdus la nivel european deja din anul 1994², prin intermediul Directivei 94/19/CE privind sistemele de garantare a depozitelor³. În vederea realizării pieței interne pentru servicii bancare, la 1 ianuarie 1993, legiuitorul european a armonizat condițiile concurențiale și, printre altele, a garantat „*asigurarea unui nivel minim armonizat al protecției depozitelor, indiferent de locul în care acestea sunt plasate în cadrul Comunității*”⁴.

2. Însă, din anul 1994, directiva urmărea concomitent două obiective, mai precis să asigure atât protecția deponenților, cât și stabilitatea sistemului bancar, aceste obiective fiind strâns legate între ele. În fapt, un risc ridicat cu care se confruntă sistemul bancar îl constituie situația în care – fie pe baza unor zvonuri, fie pe baza unor informații temeinice – toți deponenții își retrag depozitele concomitent. Or, „*[n]icio bancă [...] nu deține suficiente lichidități pentru a putea rambursa pe loc toate depozitele sau o parte semnificativă a acestora*”⁵. Așadar, se urmărește ca deponenții să considere că, datorită garanției, depozitele lor sunt în siguranță și astfel să se evite așa-numita panică bancară („bank run”).

¹ Limba originală: germana.

² În fapt, inițial suma garantată a fost mai redusă. Începând cu anul 2009, aceasta a fost majorată gradual de la 20 000 ECU până la 100 000 de euro [Directiva 2009/14/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 martie 2009 de modificare a Directivei 94/19/CE privind sistemele de garantare a depozitelor, în ceea ce privește plafonul de garantare și termenul de plată a compensațiilor (JO 2009, L 68, p. 3)].

³ Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 1994 privind sistemele de garantare a depozitelor (JO 1994, L 135, p. 5, Ediția specială, 06/vol. 2, p. 163).

⁴ A se vedea considerentul al doilea al Directivei 94/19.

⁵ Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2010 privind sistemele de garantare a depozitelor [reformare], COM(2010) 368 final.

3. În speță, în contextul unor probleme de lichiditate ale unei bănci bulgare, reclamantului din procedura principală i s-a achitat integral plafonul garantat prin intermediul Directivei 94/19 în cadrul sistemului de garantare a depozitelor. Cu toate acestea, reclamantul consideră că plata s-a efectuat cu întârziere, întrucât nu a putut dispune de depozitul său pentru o perioadă de aproximativ șase luni. În consecință, acesta a invocat la instanța de trimitere încălcarea dreptului Uniunii.

4. În opinia reclamantului, Directiva privind garantarea depozitelor a fost transpusă și aplicată necorespunzător în Bulgaria: constatarea indisponibilității depozitului, care constituie o cerință pentru intervenția sistemului de garantare a depozitelor, a fost condiționată de revocarea autorizației bancare, chiar dacă directiva prevede un termen fix, independent de producerea acestui eveniment.

5. Chiar dacă între timp a fost modificat atât dreptul național aplicabil – care nu mai condiționează constatarea indisponibilității unor depozite de revocarea autorizației bancare –, cât și dreptul Uniunii Europene – care nu mai prevede un termen fix pentru constatarea indisponibilității depozitelor –, întrebările preliminare rămân de actualitate, întrucât dreptul Uniunii impune și în prezent despăgubirea efectivă a deponenților într-un termen rezonabil și nu s-a redus nicidecum importanța acesteia.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

6. Cadrul juridic al Uniunii aplicabil în speță îl constituie principiul cooperării loiale, prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE și Directiva 94/19⁶.

7. Cu titlu introductiv, dorim să facem trimitere la primul considerent, la al patrulea, al optulea, al nouălea, precum și la al douăzeci și patrulea considerent al Directivei 94/19⁷:

„[1] întrucât, în conformitate cu obiectivele tratatului, dezvoltarea armonioasă a activităților instituțiilor de credit din cadrul Comunității ar trebui promovată prin eliminarea tuturor restricțiilor privind dreptul de stabilire și libertatea de a furniza servicii, consolidând în același timp stabilitatea sistemului bancar și protecția depunătorilor;

[...]

[4] întrucât costurile pe care le suportă o instituție de credit pentru a participa la un sistem de garantare a depozitelor nu au legătură cu pierderile care ar putea apărea ca urmare a unei retrageri masive a depozitelor bancare, nu numai de la instituția de credit aflată în dificultate, ci și de la instituții sănătoase, datorită faptului că depunătorii își pierd încrederea în soliditatea sistemului bancar;

[...]

[8] întrucât armonizarea trebuie să se limiteze la elementele principale ale sistemelor de garantare a depozitelor și trebuie să asigure, într-o perioadă de timp foarte scurtă, vărsământul cu titlu de garanție calculat pe baza unui nivel minim armonizat;

6 În versiunea modificată prin Directiva 2009/14. Între timp, Directiva 94/19 a fost abrogată și înlocuită printr-o reformare, care însă intră în vigoare abia la 4 iulie 2019 [a se vedea articolul 21 din Directiva 2014/49/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 privind schemele de garantare a depozitelor (JO 2014, L 173, p. 149)], chiar dacă unele dintre dispozițiile reformării ar fi trebuit transpuse deja la 3 iulie 2015 (a se vedea articolul 20 din Directiva 2014/49). La momentul care prezintă relevanță pentru soluționarea speței, se aplica numai Directiva 94/19 (astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/14).

7 Numerotarea noastră.

[9] întrucât sistemele de garantare a depozitelor trebuie să intervină de îndată ce depozitele devin indisponibile;

[...]

[24] întrucât prezenta directivă nu poate avea drept rezultat faptul că statele membre sau autoritățile lor competente sunt răspunzătoare față de depunători, în măsura în care au asigurat introducerea și recunoașterea oficială a unuia sau a mai multor sisteme de garantare a depozitelor sau a uneia sau a mai multor instituții de credit care să asigure compensarea sau protejarea depunătorilor, potrivit condițiilor prevăzute în prezenta directivă;”

8. Directiva 2009/14 de modificare a Directivei 94/19 conține următoarele considerente:

„(1) Consiliul a convenit, la 7 octombrie 2008, că restabilirea încrederii în sectorul financiar și a bunei funcționări a acestuia constituie o prioritate. De asemenea, s-a angajat să ia toate măsurile necesare pentru a proteja depozitele deponenților persoane fizice [...]

[...]

(3) [...] Pentru a păstra încrederea deponenților și pentru a ajunge la o mai mare stabilitate pe piețele financiare, nivelul minim de garantare ar trebui majorat, prin urmare, la 50 000 EUR. Până la 31 decembrie 2010, nivelul de garantare a depozitelor agregate ale fiecărui deponent ar trebui stabilit la valoarea de 100 000 EUR. [...]

[...]

(12) Depozitele pot fi considerate indisponibile în cazul în care măsurile de intervenție timpurie sau de reorganizare nu au dat rezultate. Acest fapt nu ar trebui să împiedice autoritățile competente să depună în continuare eforturi în vederea restructurării în perioada în care se efectuează plata compensațiilor.”

9. Articolul 1 punctul 1 din Directiva 94/19 definește noțiunea de depozit:

„«depozit» înseamnă orice sold creditor rezultat din fondurile rămase într-un cont sau din situații temporare care derivă din operațiuni bancare normale și pe care o instituție de credit trebuie să îl plătească în conformitate cu condițiile legale și contractuale aplicabile, precum și orice creanță evidențiată printr-un titlu de creanță emis de o instituție de credit; [...]

10. Articolul 1 punctul 3 definește semnificația noțiunii de „depozit indisponibil”, în sensul Directivei 94/19:

„«depozit indisponibil» înseamnă un depozit datorat și exigibil care nu a fost plătit de către o instituție de credit în condițiile legale și contractuale care îi sunt aplicabile, dacă:

(i) autoritățile competente au constatat că, din punctul lor de vedere, instituția de credit în cauză pare să nu fie capabilă, pentru moment și din motive legate direct de situația sa financiară, să plătească depozitul și să nu aibă, pe termen scurt, nici o perspectivă de a putea să o facă.

Autoritățile competente fac această constatare cât mai curând posibil și în cel mult 21 de zile de când au stabilit pentru prima oară că acea instituție de credit nu a plătit depozitele datorate și exigibile; sau

(ii) o autoritate judiciară a dat o hotărâre, din motive direct legate de situația financiară a instituției de credit, care are efectul de a suspenda exercitarea dreptului depunătorilor de a-și recupera creanțele, în cazul în care această hotărâre intervine înainte de constatarea menționată la punctul (i);”

11. Articolul 7 alineatul (1) și alineatul (1a) primul paragraf din Directiva 94/19 reglementează asigurarea plafonului de garantare către deponenți:

„(1) Statele membre se asigură că nivelul de garantare pentru depozitele agregate ale fiecărui deponent este de cel puțin 50 000 EUR în caz de indisponibilitate a depozitelor.

(1a) Până la 31 decembrie 2010, statele membre se asigură că nivelul de garantare pentru depozitele agregate ale fiecărui deponent este stabilit la 100 000 EUR în caz de indisponibilitate a depozitelor.

[...]”

12. Articolul 10 din Directiva 94/19 reglementează modalitățile plății compensațiilor în cadrul unui sistem de garantare a depozitelor:

„(1) Sistemele de garantare a depozitelor trebuie să poată plăti creanțele, verificate în mod corespunzător, ale deponenților, aferente depozitelor indisponibile în termen de douăzeci de zile lucrătoare de la data la care autoritățile competente relevante efectuează o constatare în conformitate cu articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) sau de la data la care o autoritate judecătorească a pronunțat o hotărâre în conformitate cu articolul 1 punctul 3 subpunctul (ii).

Acest termen include colectarea și transmiterea datelor exacte referitoare la deponenți și depozite, care sunt necesare pentru verificarea creanțelor. În circumstanțe absolut excepționale, sistemul de garantare a depozitelor poate solicita autorităților competente o prelungire a termenului. O astfel de prelungire nu poate depăși zece zile lucrătoare.

[...]

(3) Termenul prevăzut la alineatele (1) și (2) nu poate fi invocat de un sistem de garantare pentru a nega beneficiul garanției vreunui depunător care nu a putut să își evalueze pretențiile de plată în conformitate cu garanția care se înscrie în acest termen.

[...]”

B. Dreptul național

13. În ceea ce privește prezenta cerere de decizie preliminară, prezintă relevanță, pe de o parte, dispozițiile naționale bulgare, care trebuie luate în considerare ca temei pentru o acțiune în despăgubire. Pe de altă parte, trebuie să se țină seama de dispozițiile adoptate în scopul transpunerii Directivei 94/19, precum și de alte dispoziții suplimentare referitoare la Balgarska Narodna Banka (Banca Națională a Bulgariei, denumită în continuare „BNB”).

1. Norme referitoare la angajarea răspunderii

14. Articolul 45 din Zakon za zadalzheniata i dogovorite (Legea privind obligațiile și contractele, denumită în continuare și „ZZD”) reglementează un drept general la despăgubire. Potrivit acestei dispoziții, persoana care se face vinovată de producerea unui prejudiciu în dauna unui terț are obligația de a compensa prejudiciul creat. Articolul 49 din ZZD reglementează răspunderea mandantului pentru prejudicii produse de mandatar la executarea contractului. În ceea ce privește invocarea drepturilor la despăgubire, se aplică Grazhdanski protsesualen kodeks (Codul bulgar de procedură civilă). Acesta prevede, printre altele, obligația de plată a unei taxe care, conform baremului taxelor, corespunde la 4 % din valoarea litigiului, dar a unei sume minime de 50 de leve, și stabilește că instanța competentă este instanța de la domiciliul pârâtului sau instanța de la locul săvârșirii actului ilicit.

15. Articolul 1 alineatul 1 din Zakon za otgovornostta na darzhavata i obshtinite za vredi (Legea privind răspunderea statului și a comunelor pentru prejudicii, denumită în continuare și „ZODOV”) reglementează condițiile angajării răspunderii statului. Potrivit acestei dispoziții, statul și comunele răspund pentru prejudicii rezultate din acte nelegale și din acțiuni/omisiuni nelegale ale organelor administrative sau ale funcționarilor lor, în exercitarea activității administrative, în dauna unor persoane fizice și juridice. Potrivit articolului 1 alineatul 2 și articolului 8 din ZODOV, în scopul invocării acestui drept, se poate aplica fie procedura generală prevăzută de Codul de procedură civilă, fie procedura prevăzută de Administrativnoprotsesualen kodeks (Codul de procedură administrativă).

16. În ceea ce privește deciziile administrative, articolul 204 alineatul 1 din Codul de procedură administrativă condiționează posibilitatea invocării unui drept la despăgubire de anularea anterioară a actului juridic, în procedură corespunzătoare. Instanța sesizată cu acțiunea în despăgubire va decide însă cu privire la încălcare, în cazul în care decizia administrativă a fost anulată sau revocată (alineatul 3), precum și, în principiu, atunci când dreptul la despăgubire se întemeiază pe (simpla) acțiune sau omisiune a autorităților administrative (alineatul 4).

17. În continuare, Codul de procedură administrativă prevede plata în avans a unei taxe care, conform baremului taxelor, corespunde la 10 respectiv 25 de leve, iar ZODOV prevede posibilitatea de a stabili că instanța competentă este instanța de la domiciliul părții vătămate.

2. Garantarea depozitelor

18. Articolul 16 din Zakon za Balgarskata Narodna Banka (Legea privind Banca Națională a Bulgariei) prevede în special competența băncii naționale în ceea ce privește autorizarea băncilor, revocarea autorizației acestora și măsurile de supraveghere specială. Potrivit articolului 2 alineatul 6 din lege, banca națională își exercită aceste competențe în vederea menținerii stabilității sistemului bancar, precum și a protecției intereselor deponenților.

19. Zakon za garantirane na vlogovete v bankite (Legea privind garantarea depozitelor)⁸ transpune Directiva 94/19 în dreptul bulgar. Articolul 23 alineatul 1 din lege prevede că Fondul pentru garantarea depozitelor bancare (denumit în continuare „Fondul de garantare” sau „FGVB”) compensează datoriile băncii în cauză până la plafonul de garantare, în cazul în care BNB i-a revocat autorizația bancară. Alineatul 5 al acestui articol prevede că plata de către fond se va efectua cel târziu în douăzeci de zile lucrătoare de la data revocării autorizației bancare.

⁸ În versiunea aplicabilă situației de fapt din procedura principală.

20. Articolul 36 alineatul 2 punctul 1 din Zakon za kreditnite institutsii (Legea privind instituțiile de credit, denumită în continuare și „ZKI”)⁹ prevede că BNB va revoca în mod obligatoriu autorizația bancară pentru motive de insolvabilitate, atunci când au trecut mai mult de șapte zile lucrătoare de la data de la care o bancă nu mai rambursează datoriile exigibile, atunci când această situație este legată direct de situația financiară a acestei bănci, iar BNB consideră că este improbabil ca plata creanțelor scadente să se efectueze într-un termen rezonabil. Potrivit punctului 2 al acestui alineat, autorizația va fi revocată în mod obligatoriu și atunci când capitalul propriu al băncii are o valoare negativă. Articolul 36 alineatul 3 din ZKI prevede că revocarea autorizației bancare se va efectua în termen de cinci zile lucrătoare de la constatarea stării de insolvabilitate. Potrivit alineatului 7 al acestui articol, după revocarea autorizației va urma lichidarea forțată. Articolul 79 alineatul 8 din ZKI prevede limitarea răspunderii BNB la cazurile unei conduite intenționate. Articolul 115 din ZKI reglementează condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca BNB să poată supune o bancă unor măsuri de supraveghere specială. Potrivit articolului 115 alineatul 3, durata supravegherii speciale nu poate depăși șase luni. Articolul 116 alineatul 2 din ZKI autorizează BNB să reducă, într-o asemenea situație, dobânzile la depozitele de la banca în cauză până la valoarea medie din piață și să stopeze plata tuturor datoriilor băncii sau a unei părți din acestea.

III. Litigiul principal și procedura în fața Curții

21. La 4 martie 2014, domnul Nikolay Kantarev a deschis un cont bancar la Korporativna Targovska Banka (denumită în continuare „KTB”). Plata dobânzii aferente sumelor depuse urma să se efectueze, pe baza unei cote stabilite, fie anual, fie la lichidarea depozitului, iar sumele depuse urmau să fie garantate prin FGVB.

22. La 20 iunie 2014, reprezentanții KTB au solicitat BNB să pună KTB sub supraveghere specială. Prin scrisoarea din aceeași zi, KTB a notificat BNB că a sistat toate tranzacțiile bancare. Prin decizia adoptată de BNB în aceeași zi, KTB a fost pusă sub supraveghere specială timp de trei luni, din cauza incapacității de plată iminente, în conformitate cu articolele 115 și 116 din ZKI, și s-a sistat îndeplinirea tuturor obligațiilor KTB. Prin decizia din 30 iunie 2014, BNB a redus ratele dobânzilor pentru depozitele la KTB la valoarea medie uzuală a pieței din sistemul bancar. La 16 septembrie 2014, s-a decis prelungirea acestor măsuri până la 20 noiembrie 2014.

23. La 4 noiembrie 2014, pe baza unui audit extern, BNB a prezentat situațiile financiare anuale și rapoartele de supraveghere ale KTB din care a rezultat că valoarea capitalului propriu al KTB este negativă, mai precis de -3 745 313 leve.

24. Prin decizia din 6 noiembrie 2014, BNB i-a retras KTB autorizația și a obligat-o să introducă o cerere de deschidere a procedurii de insolvență la instanța competentă și să notifice FGVB. În aceeași zi, contul de depozit al domnului Kantarev a fost închis din oficiu.

25. La 4 decembrie 2014, una dintre băncile numite de FGVB a plătit domnului Kantarev suma de 86 973,81 leve, din care 84 300 de leve au reprezentat creanța principală, iar 2 673,81 leve dobânzile aferente. În ceea ce privește perioada 5 martie-1 iulie 2014, cota dobânzii s-a calculat conform condițiilor contractuale, iar în ceea ce privește perioada 1 iulie-6 noiembrie 2014, pe baza deciziei BNB din 30 iunie 2014.

26. Prin hotărârea nr. 664 pronunțată de Sofiyski gradski sad (Tribunalul orașului Sofia, Bulgaria) la 22 aprilie 2015, KTB a fost declarată în incapacitate de plată începând de la 6 noiembrie 2014. La 3 iulie 2015, Sofiyski apelativen sad (Curtea de Apel din Sofia, Bulgaria) a anulat hotărârea de mai sus și a stabilit că incapacitatea de plată a survenit la 20 iunie 2014, întrucât, la momentul respectiv, capitalul propriu era deja insuficient.

⁹ În versiunea aplicabilă situației de fapt din procedura principală.

27. Nikolay Kantarev solicită în procedura din litigiul principal obligarea BNB la plata unei despăgubiri în valoare de 3 710,91 leve (aproximativ 2 000 de euro) pentru plata cu întârziere a depozitului garantat, aferentă perioadei 30 iunie-4 decembrie 2014. Reclamantul consideră că BNB a încălcat dreptul Uniunii, întrucât nu a aplicat corect articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19, care a fost transpusă necorespunzător în dreptul național și care produce efecte directe.

28. În acest context, Administrativen sad – Varna (Tribunalul administrativ din Varna, Bulgaria) a sesizat Curtea cu o cerere în temeiul articolului 267 TFUE, referitoare la următoarele întrebări, în vederea pronunțării unei decizii preliminare:

- „1) Articolul 4 alineatul (3) TUE și principiile echivalenței și efectivității trebuie interpretate în sensul că permit, în lipsa unei reglementări naționale, stabilirea procedurii și a competenței pentru acțiunile în despăgubire întemeiate pe încălcări ale dreptului Uniunii, în funcție de autoritatea care a săvârșit încălcarea și de tipul acțiunii/omisiunii prin care s-a săvârșit încălcarea, în cazul în care aplicarea acestor criterii are drept efect judecarea acțiunilor de către instanțe diferite din punct de vedere al competenței materiale – instanțe civile sau de contencios administrativ –, conform unor regulamente de procedură diferite, Codul de procedură civilă și Codul de procedură administrativă, care prevăd plata unor taxe diferite – proporționale sau simple –, precum și dovedirea îndeplinirii unor condiții diferite, inclusiv existența culpei?
- 2) Articolul 4 alineatul (3) TUE și cerințele stabilite de Curtea de Justiție în Hotărârea Francovich trebuie interpretate în sensul că se opun ca acțiunile în despăgubire întemeiate pe încălcări ale dreptului Uniunii să [poată] fi judecate potrivit unei proceduri precum cea prevăzută la articolele 45 și 49 din Legea privind obligațiile și contractele, care prevede plata unei taxe proporționale și dovedirea culpei, și potrivit unei proceduri precum cea prevăzută la articolul 1 din Legea privind răspunderea statului și a comunelor pentru prejudicii, care, deși prevede răspunderea obiectivă și cuprinde norme speciale care au drept obiectiv facilitarea accesului la justiție, se aplică doar prejudiciilor rezultate din acte nelegale anulate și din acțiuni/omisiuni nelegale ale organelor administrative și nu include încălcări ale dreptului Uniunii de către alte organe ale statului prin acțiuni/omisiuni neanulate în procedura corespunzătoare?
- 3) Articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) și articolul 10 alineatul (1) din Directiva 94/19 trebuie interpretate în sensul că permit o abordare legislativă precum cea de la articolul 36 alineatul 3 din Legea privind instituțiile de credit și de la articolul 23 alineatul 5 din Legea privind garantarea depozitelor, potrivit căreia «premisele că instituția de credit în cauză pare să nu fie capabilă, pentru moment și din motive legate direct de situația sa financiară, să plătească depozitul și să nu aibă, pe termen scurt, nici o perspectivă de a putea să o facă» este echivalentă cu stabilirea incapacității de plată a instituției și cu revocarea autorizației acesteia, iar sistemul de garantare a depozitelor trebuie să intervină din momentul revocării autorizației bancare?
- 4) Articolul 1 punctul 3 din Directiva 94/19 trebuie interpretat în sensul că, pentru calificarea unui depozit drept «indisponibil», indisponibilitatea acestuia trebuie constatată în mod expres de «autoritățile competente» după aprecierea realizată conform subpunctului (i) al acestei dispoziții sau permite ca, în cazul unei lacune în legislația națională, aprecierea și voința «autorității competente» să poată fi deduse din interpretarea altor acte ale acestei autorități, în speță, de exemplu, a Deciziei nr. 73 din 20 iunie 2014 a upravitelten savet (Consiliul de administrație) al BNB, prin care KTB a fost pusă sub supraveghere specială, sau se prezumă din împrejurări precum cele din procedura principală?
- 5) În împrejurări precum cele din procedura principală, în care, prin Decizia nr. 73 a Consiliului de administrație al BNB din 20 iunie 2014, au fost stopate toate plățile și tranzacțiile, iar în perioada 20 iunie 2014-6 noiembrie 2014 deponenții nu au putut depune cereri de plată și nu au avut acces la depozitele lor, se poate considera că toate depozitele garantate la vedere (de care se poate dispune fără o notificare prealabilă și care trebuie plătite imediat la cerere) au devenit

indisponibile în sensul articolului 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19, sau condiția că un depozit «datorat și exigibil care nu a fost plătit de către o instituție de credit» impune ca deponenții să fi solicitat instituției de credit să facă plata (prin cerere, ordin), fără ca aceasta să fi fost efectuată?

- 6) Articolul 1 punctul 3 subpunctul (i), articolul 10 alineatul (1) din Directiva 94/19 și considerentul (8) al Directivei 2009/14 trebuie interpretate în sensul că puterea de apreciere a «autorităților competente» în ceea ce privește analiza efectuată conform articolului 1 punctul 3 subpunctul (i) este în orice caz restricționată prin termenul prevăzut de a doua teză a subpunctului (i) sau în sensul că, în scopurile supravegherii speciale, precum cea prevăzută de articolul 115 din ZKI, aceste articole permit ca depozitele să rămână indisponibile pentru o perioadă mai lungă de timp decât cea prevăzută de directivă?
- 7) Articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) și articolul 10 alineatul (1) din Directiva 94/19 au efect direct și conferă titularilor depozitelor la o bancă care este afiliată la un sistem de garantare a depozitelor, în plus față de dreptul lor la despăgubire reglementat prin acest sistem, până la concurența sumei prevăzute de articolul 7 alineatul (1) din Directiva 94/19, și dreptul de a solicita stabilirea răspunderii statului pentru încălcarea dreptului Uniunii, prin chemarea în judecată a autorității obligate să constate indisponibilitatea depozitelor pentru plata de despăgubiri pentru prejudiciul suferit din cauza plății cu întârziere a depozitului, dacă decizia conform articolului 1 punctul 3 subpunctul (i) a fost luată după trecerea perioadei de cinci zile stabilite de directivă, iar această întârziere este datorată efectului unei măsuri de reorganizare menite să protejeze banca împotriva incapacității de plată și care a fost dispusă de această autoritate, sau permit, în împrejurări precum cele din procedura principală, o reglementare națională precum cea prevăzută de articolul 79 alineatul 8 din ZKI, potrivit căreia BNB, organele acesteia și persoanele împuternicite din aceasta răspund pentru prejudiciile cauzate în exercitarea sarcinilor de supraveghere doar dacă acestea au fost cauzate cu intenție?
- 8) O încălcare a dreptului Uniunii, care constă în faptul că «autoritatea competentă» nu a adoptat o decizie conform articolului 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19, reprezintă și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce condiții o «încălcare suficient de gravă», care poate antrena răspunderea unui stat membru pentru prejudicii, printr-o acțiune împotriva autorității de supraveghere și sunt relevante în acest sens următoarele împrejurări: a) FGVB nu a dispus de mijloace suficiente pentru a acoperi toate depozitele garantate, b) în perioada în care au fost stopate plățile, instituția de creditare a fost pusă sub supraveghere specială pentru protejarea acesteia împotriva incapacității de plată, c) depozitul reclamantului a fost plătit după ce BNB a constatat ineficacitatea măsurilor de redresare, [d)] s-a plătit depozitul reclamantului plus venitul din dobânzi, inclusiv pentru perioada 20 iunie 2014-6 noiembrie 2014?”

29. În procedura din fața Curții au depus concluzii scrise domnul Kantarev, BNB și Comisia Europeană.

IV. Aprecieri

30. Prezenta cerere de decizie preliminară se referă la interpretarea care trebuie dată noțiunii de depozit indisponibil, astfel cum este definită la articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19, precum și posibilității unui particular de a invoca drepturi la despăgubire pentru încălcarea acestei dispoziții.

31. Prin intermediul primelor două întrebări preliminare, instanța de trimitere dorește să afle în esență dacă dreptul Uniunii se opune situației în care, în Bulgaria, se aplică două proceduri diferite care implică cerințe de fond diferite, taxe diferite și instanțe competente diferite, în scopul introducerii unor acțiuni în despăgubire împotriva statului, din cauza încălcării dreptului Uniunii.

32. A treia-a șasea întrebare se referă la condițiile în care se consideră că un depozit este indisponibil. Este necesar să se clarifice dacă indisponibilitatea intervine abia odată cu stabilirea incapacității de plată și cu revocarea autorizației instituției de credit sau dacă este necesar ca indisponibilitatea depozitelor să se constate în mod expres, dacă este necesar ca deponentul să fi depus o cerere de plată și, în ultimul rând, dacă autoritățile competente dispun de putere de apreciere în ceea ce privește termenul de constatare a indisponibilității.

33. În sfârșit, a șaptea și a opta întrebare preliminară se referă la aspectul dacă dispozițiile relevante ale Directivei 94/19 au efect direct și în ce măsură lipsa sau caracterul tardiv al unei decizii privind indisponibilitatea unui depozit constituie o încălcare suficient de gravă a dreptului Uniunii care poate antrena răspunderea statului.

A. Cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară

34. Înainte de a începe să analizăm conținutul întrebărilor preliminare, dorim să formulăm câteva observații legate de admisibilitatea cererii de decizie preliminară, întrucât BNB are îndoieli în ceea ce privește relevanța întrebărilor preliminare pentru soluționarea litigiului principal.

35. În primul rând, BNB susține că, în Hotărârea Paul¹⁰, Curtea ar fi decis deja că un particular nu are dreptul la despăgubire din cauza unei supravegheri bancare insuficiente, în măsura în care se garantează despăgubirea deponentilor prevăzută de Directiva 94/19. Având în vedere Hotărârea Paul, faptul că litigiul din speță are drept obiect o acțiune în despăgubire întemeiată pe supravegherea bancară necorespunzătoare din partea BNB, precum și faptul că domnului Kantarev i s-a achitat suma garantată aferentă depozitului, BNB consideră că răspunsurile la întrebările preliminare nu ar (mai) fi necesare.

36. Cu toate acestea, din faptul că Curtea a răspuns deja la o întrebare preliminară, nu se poate deduce că această întrebare a devenit irelevantă și astfel inadmisibilă. Articolul 267 TFUE permite întotdeauna unei instanțe naționale ca, în cazul în care consideră oportun, să sesizeze din nou Curtea cu privire la chestiuni de interpretare¹¹. Astfel, semnificația Hotărârii Paul trebuie examinată în cadrul aprecierii în fond și nu poate influența admisibilitatea trimiterii.

37. În opinia BNB, cererea de decizie preliminară este inadmisibilă și pentru faptul că, în procedura principală, trebuie să se decidă dacă domnul Kantarev a suferit într-adevăr un prejudiciu. Constatarea acestui fapt cade în sarcina instanței de trimitere, iar nu a Curții și întrebările preliminare nu prezintă importanță din acest punct de vedere.

38. Nici această obiecție nu poate fi acceptată. Pe de o parte, cererea privind interpretarea care trebuie dată dreptului Uniunii nu aduce atingere faptului că, în calitate de instanță de fond, instanța națională trebuie să realizeze o apreciere concretă a prejudiciului. Pe de altă parte, întrebările preliminare privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență¹². De altfel, instanța de trimitere a precizat în mod detaliat motivul pentru care consideră că răspunsul la întrebările sale îi este necesar în scopul soluționării acțiunii în despăgubire introduse de domnul Kantarev.

39. În sfârșit, BNB obiectează că întrebările preliminare nu ar prezenta relevanță nici pentru soluționarea litigiului principal, întrucât competența de transpunere a directivei în dreptul bulgar revine legiuitorului bulgar, iar nu instanței de trimitere.

10 Hotărârea din 12 octombrie 2004, Paul și alții (C-222/02, EU:C:2004:606).

11 Hotărârea din 12 octombrie 2010, Rosenblatt (C-45/09, EU:C:2010:601, punctul 31 și jurisprudența citată).

12 Hotărârea din 21 decembrie 2016, Vervloet și alții (C-76/15, EU:C:2016:975, punctul 57 și jurisprudența citată).

40. Și acest argument ar trebui respins, întrucât acțiunea în despăgubire de pe rolul instanței de trimitere se îndreaptă împotriva BNB care, în opinia reclamantului, în calitate de autoritate competentă, nu a aplicat directiva în mod corespunzător.

41. În aceste condiții, nu este evident că interpretarea dreptului Uniunii solicitată de instanța de trimitere nu ar avea nicio legătură cu obiectul litigiului principal. Astfel, cererea de decizie preliminară este admisibilă.

B. Aprecierea pe fond a întrebărilor preliminare

42. Considerăm că, înainte de a formula observații referitoare la eventualele consecințe ale nerespectării obligației de a constata indisponibilitatea depozitului, este util să răspundem la întrebările referitoare la conținutul acestei obligații impuse de Directiva 94/19.

1. Cu privire la a treia-a șasea întrebare preliminară

43. Noțiunea „depozit indisponibil”, la care se referă a treia-a șasea întrebare preliminară, prezintă o importanță fundamentală pentru Directiva 94/19, întrucât, în cazul indisponibilității unor depozite, potrivit articolului 10 alineatul (1) din directivă, statele membre garantează că, în locul instituțiilor de credit aflate în culpă, sistemele de garantare a depozitelor vor efectua plata creanțelor deponenților în termen de douăzeci de zile lucrătoare¹³. Potrivit articolului 7 alineatul (1a) din directivă, nivelul de garantare pentru depozitele agregate ale fiecărui deponent este stabilit la 100 000 de euro.

a) Cu privire la răspunsul la a treia și la a șasea întrebare preliminară

44. Prin intermediul celei de a treia întrebări preliminare, instanța de trimitere dorește să afle în esență dacă articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 trebuie interpretat în sensul că se opune unei dispoziții naționale precum cea bulgară aplicabilă la data evenimentelor în litigiu, potrivit căreia un „depozit indisponibil” există abia atunci când s-a stabilit că instituția de credit este în incapacitate de plată și acesteia i s-a revocat autorizația.

45. A treia întrebare preliminară este strâns legată de a șasea întrebare, care se referă la puterea de apreciere a autorității competente în ceea ce privește termenul de constatare a indisponibilității depozitelor. Instanța de trimitere dorește să afle în special dacă autoritatea poate deroga de la termenul de constatare prevăzut la articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) a doua teză din Directiva 94/19, pentru a pune respectiva instituție financiară sub supraveghere specială. Este necesar un răspuns comun la ambele întrebări.

46. Potrivit modului de redactare a articolului 1 punctul 3 subpunctul (i) prima teză, un depozit exigibil care nu a fost însă plătit este indisponibil în sensul Directivei 94/19 dacă autoritățile competente au constatat că, „din punctul lor de vedere”, instituția de credit în cauză „pare să nu fie capabilă, pentru moment și din motive legate direct de situația sa financiară, să plătească depozitul și să nu aibă, pe termen scurt, nicio perspectivă de a putea să o facă”. Utilizarea noțiunilor „punct de vedere”, „pare” și „pentru moment” confirmă că, în primul rând, autoritatea competentă dispune de o oarecare putere de apreciere în ceea ce privește evaluarea situației și că, în al doilea rând, nu se exclude încă definitiv posibilitatea de plată a depozitelor pentru a se constata indisponibilitatea.

¹³ Directiva 2014/49 prevede că acest termen se reduce la șapte zile lucrătoare, în funcție de opțiunea instanțelor naționale, etapizat până la 31 decembrie 2023 [articolul 8 alineatele (1) și (2)].

Autoritatea competentă trebuie să ia o decizie de prognoză cu privire la aspectul dacă, pe baza împrejurărilor actuale, există vreo perspectivă de plată a depozitelor în viitor¹⁴. Această decizie de prognoză constituie în același timp o condiție și o cerință suficiente pentru faptul că depozitele sunt indisponibile în sensul Directivei 94/19.

47. În schimb, constatarea incapacității de plată a instituției de credit sau revocarea autorizației bancare nu sunt împrejurări la care să se refere textul articolului 1 punctul 3 subpunctul (i) prima teză din Directiva 94/19. De asemenea, cele două noțiuni reprezintă elemente de fapt care nu coincid neapărat cu cerințele acestei dispoziții. Astfel, în cazul concret, revocarea autorizației bancare nu s-a întemeiat în mod direct pe aprecierea inexistenței „unei perspective de a putea să [plătească]” a KTB, ci pe un bilanț intermediar.

48. În orice caz, articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) a doua teză din Directiva 94/19 nu impune autorității competente nicio limită clară de timp pentru a lua decizia de prognoză. Potrivit acestei dispoziții, autoritatea competentă are însă obligația să constate indisponibilitatea depozitului în cel mai scurt timp posibil, nu mai târziu însă de cinci zile lucrătoare de la data la care a stabilit pentru prima oară că o instituție de credit nu a plătit depozitele datorate și exigibile.

49. Prin intermediul acestei formulări, devine clar faptul că un stat membru nu poate să relaxeze obligația autorității competente de a constata cât mai repede indisponibilitatea depozitelor sau să prelungească termenul prevăzut în acest sens, condiționând constatarea de stabilire a incapacității de plată a instituției de credit și de revocare a autorizației bancare. În cazul în care astfel ar trece mai mult timp¹⁵ decât timpul pus la dispoziția autorității la articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) a doua teză din Directiva 94/19, acest aspect ar fi contrar modului de redactare univoc al acestei dispoziții.

50. Această interpretare este confirmată de obiectivele urmărite de Directiva 94/19.

51. Directiva 94/19 urmărește atât obiectivul stabilității sistemului bancar, cât și protecția deponenților¹⁶. Aceste două obiective sunt strâns legate între ele: protecția deponenților urmărește păstrarea încrederii acestora în sistemul bancar, iar stabilitatea sistemului bancar depinde de rându lui de încrederea deponenților. Protecția deponenților asigurată prin intermediul sistemului de garantare a depozitelor este menită să suscite un grad de încredere suficient de mare încât să se evite retragerea masivă a depozitelor, întrucât o retragere masivă a lichidităților poate avea consecințe semnificative nu numai pentru o instituție de credit aflată în dificultate, ci și pentru o instituție de credit sănătoasă¹⁷.

52. Pentru a evita acest efect de contagiune, deponenții trebuie să aibă certitudinea că, în cazul unei crize de durată a instituțiilor lor de credit, acestora li se vor plăti depozitele până la plafonul garantat, într-un termen scurt și previzibil, indiferent de aspectul dacă se constată incapacitatea de plată a unei instituții de credit și dacă se revocă autorizația acesteia. Încrederea deponenților în rambursarea rapidă nu poate fi clintită nici prin posibile întârzieri cauzate de măsuri de supraveghere. Prin urmare, în special măsuri care suspendă plata depozitelor de către instituția financiară pentru o perioadă mai lungă de timp nu pot conduce la amânarea plății depozitelor prin intermediul sistemului de garantare a depozitelor, întrucât, în acest caz, sunt îndeplinite tocmai condițiile pentru constatarea indisponibilității depozitelor.

14 Unele versiuni lingvistice ale acestei dispoziții se referă mai concret la viitorul *apropiat* (franceză: „pas de perspective *rapprochée*”; italiană: „non ha, a breve, la prospettiva”; neerlandeză: „op *afzienbare* termijn”).

15 Începând cu 4 noiembrie 2014, competența de retragere a autorizației instituțiilor bancare a fost transferată asupra Băncii Centrale Europene [Regulamentul (UE) nr. 1024/2013 al Consiliului din 15 octombrie 2013 de conferire a unor atribuții specifice Băncii Centrale Europene în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudencială a instituțiilor de credit (JO 2013, L 287, p. 63)]. Măsurile prevăzute la articolul 14 alineatele (5) și (6) din acest regulament sugerează că, până la retragerea autorizației bancare, poate trece o perioadă mai lungă de timp.

16 A se vedea primul considerent al Directivei 94/19, precum și considerentele (1) și (3) ale Directivei 2009/14.

17 A se vedea al patrulea considerent al Directivei 94/19.

53. De altfel, motivarea propunerii de directivă formulate de Comisie prevede că definiția depozitelor indisponibile nu a fost legată în mod intenționat de riscurile procedurii de reorganizare judiciară și de lichidare¹⁸. Considerentul (12) al Directivei 2009/14 menționează de asemenea posibilitatea ca plata depozitelor prin sistemul de garantare a depozitelor să poată avea loc în paralel cu măsurile de reorganizare.

54. Faptul că legiuitorul Uniunii a dat importanță efectuării rapide a plății devine evident și prin faptul că, pe baza modificării Directivei 94/19 prin intermediul Directivei 2009/14, termenele de constatare a indisponibilității [articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19], respectiv de plată a sumei garantate [articolul 10 alineatul (1) din Directiva 94/19] au fost reduse de la douăzeci și una de zile la cinci zile, respectiv de la trei luni la douăzeci de zile. Considerentele al optulea și al nouălea ale Directivei 94/19 subliniază faptul că sistemele de garantare a depozitelor trebuie să intervină îndată ce depozitele devin indisponibile și că despăgubirea din cadrul sistemului de garantare a depozitelor trebuie acordată în cel mai scurt timp.

55. Rezultă, așadar, că articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 trebuie interpretat în sensul că constatarea indisponibilității depozitelor trebuie să se realizeze în termen de cinci zile lucrătoare de când autoritatea competentă a stabilit pentru prima oară că o instituție de credit nu a plătit depozitele datorate și exigibile, indiferent de decizia privind incapacitatea de plată a instituției de credit și de revocarea autorizației. Nici măsurile de supraveghere specială nu pot avea efect suspensiv asupra constatării indisponibilității unor depozite.

b) Cu privire la răspunsul la a patra întrebare preliminară

56. Prin intermediul celei de a patra întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită Curții informații referitoare la aspectul dacă articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 trebuie interpretat în sensul că indisponibilitatea unor depozite trebuie constatată în mod *expres* de către autoritatea competentă sau dacă această indisponibilitate poate rezulta și din alte împrejurări, ca de exemplu în speță din decizia BNB de a pune KTB sub supraveghere specială.

57. Directiva 94/19 nu prevede nicio formă pentru constatarea indisponibilității depozitelor de către autoritatea competentă. Totuși, această constatare prezintă o importanță considerabilă pentru sistemele de garantare a depozitelor introduse prin intermediul acestei directive, întrucât constatarea indisponibilității nu este numai o condiție pentru implicarea sistemului de garantare a depozitelor¹⁹, ci marchează de asemenea și declanșarea termenului pentru despăgubirea deponenților.

58. În fapt, potrivit articolului 10 alineatul (1) din Directiva 94/19, sistemele de garantare a depozitelor au obligația să plătească respectivele creanțe ale deponenților în termen de douăzeci de zile lucrătoare de la data constatării indisponibilității depozitelor. Numai „în circumstanțe cu totul excepționale” sistemul de garantare poate solicita autorităților competente o prelungire a termenului, fără ca aceasta să depășească zece zile lucrătoare.

59. Pe baza termenului obligatoriu pe care sistemul de garantare a depozitelor trebuie să îl respecte în ceea ce privește despăgubirea deponenților, trebuie să se poată stabili cu claritate și rapid data de la care începe să curgă acest termen. Astfel, stabilirea aspectelor de la articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 trebuie să se refere în mod clar la această dispoziție și să fie comunicate imediat sistemului de garantare a depozitelor. O constatare pe care sistemul de garantare a depozitelor ar trebui să o deducă în mod concludent din alte împrejurări nu îndeplinește aceste cerințe.

¹⁸ Propunere de directivă a Consiliului privind sistemele de garantare a depozitelor COM(92) 188 final, p. 11.

¹⁹ A se vedea punctul 46 din prezentele concluzii.

60. Rezultă, aşadar, că articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 trebuie interpretat în sensul că constatarea indisponibilităţii depozitelor trebuie să se realizeze într-un mod care să comunice în mod univoc sistemului de garantare a depozitelor că a început să curgă termenul prevăzut la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 94/19.

c) Cu privire la răspunsul la a cincea întrebare preliminară

61. Prin intermediul celei de a cincea întrebări preliminare, instanţa de trimitere doreşte să afle dacă, în împrejurări precum cele din procedura principală, indisponibilitatea unui depozit în conformitate cu articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 poate fi constatată abia atunci când deponentul a depus la instituţia de credit²⁰ o cerere de plată care i-a fost respinsă.

62. Aceasta este opinia susţinută în speţă de BNB care invocă faptul că, potrivit modului de redactare a directivei, în versiunea aplicabilă, răspunsul la întrebarea privind momentul în care un depozit devine datorat şi exigibil depinde de condiţiile legale şi contractuale aplicabile şi astfel de dispoziţiile dreptului naţional. În anumite cazuri concrete, atât dreptul naţional, cât şi contractul încheiat între domnul Kantarev şi KTB ar prevedea că, înainte de plata depozitelor, este necesar să se depună o cerere corespunzătoare. De altfel, având în vedere faptul că scadenţa şi exigibilitatea unui depozit depind de dispoziţiile dreptului naţional, răspunsul la a cincea întrebare preliminară nu ar intra în domeniul de competenţă al Curţii.

63. În primul rând, această obiecţie trebuie respinsă, întrucât, indiferent de trimiterea la „condiţiile legale şi contractuale” aplicabile în cazul unui depozit, articolul 1 punctul 3 din Directiva 94/19 conţine o definiţie autonomă a noţiunii „depozit indisponibil”, conformă cu dreptul Uniunii. Acest aspect este clarificat şi prin faptul că articolul 1 începe cu „[i]n sensul prezentei directive”. Curţii de Justiţie a Uniunii Europene îi revine sarcina ca, în cadrul interpretării acestei definiţii din dreptul Uniunii, să determine întinderea trimiterii la „condiţiile legale şi contractuale” pentru scadenţa şi caracterul exigibil al unui depozit.

64. În această privinţă, argumentul BNB nu poate fi primit nici din punctul de vedere al conţinutului său, întrucât omite faptul că definiţia noţiunii de depozit indisponibil de la articolul 1 punctul 3 din Directiva 94/19 îndeplineşte două funcţii: pe de o parte, serveşte autorităţii competente sau unei instanţe în scopul constatării existenţei răspunderii care declanşează intervenţia sistemului de garantare a depozitelor, iar pe de altă parte, acesta identifică depozitele care, pe baza antrenării răspunderii, trebuie plătite către deponenţi.

65. Aceste două funcţii ale definiţiei indisponibilităţii unui depozit rezultă din interacţiunea articolului 1 punctul 3, a articolului 7 alineatele (1) şi (1a) şi a articolului 10 alineatul (1) din Directiva 94/19: iniţial, potrivit articolului 7 alineatele (1) şi (1a), în cazul indisponibilităţii, statele membre garantează fiecărui deponent plata depozitelor până la concurenţa plafonului stabilit de directivă (prima funcţie). Apoi, în conformitate cu articolul 10 alineatul (1), sistemele de garantare a depozitelor iau măsuri pentru ca, în cazul indisponibilităţii depozitelor, să poată plăti deponenţilor creanţele rezultate în urma depozitelor indisponibile, în termenul stabilit în directivă (a doua funcţie).

²⁰ Din întrebarea formulată de instanţa de trimitere rezultă că cererea la a cărei necesitate se referă este o cerere adresată respectivei instituţii de credit, iar nu o cerere adresată sistemului competent de garantare a creditelor. A se vedea în acest sens punctul 73 de mai jos.

66. Faptul că definiția depozitului indisponibil, în cazul primei funcții, servește în primul rând constatării cazului de răspundere de către autoritatea competentă, respectiv de către o instanță, este confirmat atât de modul de redactare a articolului 1 punctul 3 subpunctele (i) și (ii) din Directiva 94/19, cât și de scopul și de obiectivul acestei dispoziții. Astfel, rezultă că indisponibilitatea intervine atunci când depozite *datorate și exigibile* nu sunt plătite *din motive legate de situația financiară a instituției de credit*. În acest moment, în fapt, ia naștere situația de indisponibilitate pentru care s-au creat sistemele de garantare a depozitelor și pentru care s-au garantat depozitele până la nivelul stabilit.

67. Astfel, condițiile legale și contractuale aplicabile unui depozit prezintă relevanță în cadrul constatării indisponibilității numai pentru a stabili dacă o instituție de credit se află în incapacitate de plată. În fapt, situația în care o instituție de credit nu plătește depozite care, potrivit condițiilor legale și contractuale, ar fi datorate și exigibile poate constitui un indiciu că aceasta se află în incapacitate de plată, întrucât faptul că depozitele care nu sunt datorate și exigibile în conformitate cu dispozițiile aplicabile nu vor fi plătite stă în natura lucrurilor în aceeași măsură ca acela că, în situația inversă, în cazul funcționării normale a unei bănci, depozitele datorate și exigibile nu vor fi plătite fără să se fi depus o cerere în acest sens.

68. Cu toate acestea, în cazul în care s-a constatat indisponibilitatea unui depozit, se consideră că depozitele agregate ale unui deponent, care continuă să rămână în conturile acestuia și care intră sub incidența definiției de la Directiva 94/19²¹, sunt datorate și exigibile până la plafonul garantat de directivă, că acestea nu au fost plătite și că astfel sunt indisponibile și trebuie plătite din sistemul de garantare a depozitelor, în conformitate cu articolul 1 punctul 3 coroborat cu articolul 10 alineatul (1).

69. În cazul în care depozitele care trebuie plătite din sistemul de garantare a depozitelor constau pur și simplu din suma care, la momentul în care se constată indisponibilitatea depozitului, se află în contul deponentului, în acest stadiu, întrebarea dacă depozitul în cauză este „datorat și exigibil [și] nu a fost plătit de către o instituție de credit în condițiile legale și contractuale aplicabile” nu mai prezintă relevanță. Astfel, este probabil ca, la momentul indisponibilității, să fie datorate și exigibile și să nu fi fost plătite de o instituție de credit²², în sensul Directivei 94/19, nu numai depozitele garantate la vedere, precum cele din speță, ci și depozitele la termen constituite pentru o anumită perioadă, care sunt disponibile numai cu respectarea unui termen de lichidare. Acest aspect nu face însă obiectul întrebării din speță și nu trebuie clarificat definitiv aici.

70. Având în vedere cele ce precedă, rezultă în orice caz că, la momentul indisponibilității depozitelor, deponentilor nu le poate fi opozabilă nicio obligație de depunere a unei cereri, care se aplică în cazul uzual în scopul plății unui depozit. În situația incapacității de plată, directiva creează mai degrabă ficțiunea în care deponentii doresc să li se plătească depozitele și astfel trebuie să se considere că depozitele rămase la bancă „nu au fost plătite” în sensul directivei.

71. De altfel, la fel ca în împrejurările din procedura principală, în care, în mod evident, banca în cauză era închisă și își sistase operațiunile comerciale, nu ar fi fezabil să se solicite deponentilor să depună cereri de plată a depozitelor lor. Este incert de asemenea și modul în care s-ar putea face dovada depunerii unei asemenea cereri care, în cazul unui depozit la vedere de care se poate dispune oricând, se materializează prin încercarea de a ridica sume de bani de la un bancomat sau de a realiza un

21 Potrivit articolului 7 alineatul (2) din Directiva 94/19, numai depozitele enumerate în anexa I la această directivă pot fi exceptate de la garantare. În cazul în care depozitul nu este garantat, instituția de credit trebuie să informeze deponentii în mod corespunzător [a se vedea articolul 9 alineatul (1)].

22 Un argument în acest sens este faptul că Directiva 2014/49, care înlocuiește Directiva 94/19, menține definiția dată de aceasta din urmă noțiunii „depozit indisponibil” și include depozitul la vedere în mod explicit în definiția noțiunii de depozit. În plus, aceasta prevede că dobânzile la depozite care au ajuns la maturitate înainte de data constatării indisponibilității, dar care nu au fost plătite încă, vor fi rambursate în cadrul sistemului de garantare a depozitelor; a se vedea în acest sens articolul 2 alineatul (1) punctele 3 și 8, precum și articolul 7 alineatul (7) din Directiva 2014/49 (a se vedea nota de subsol 6).

transfer prin internet. Astfel, ar fi problematic chiar și pentru sistemul de garantare a depozitelor să se asigure că deponenții au depus o cerere de plată a depozitelor lor²³. Acest fapt ar atrage probleme suplimentare de natură practică: în cazul în care un deponent ar fi încercat să retragă numai 500 de euro, acesta ar fi despăgubit totuși prin plata plafonului de 100 000 de euro prevăzut de directivă?

72. În sfârșit, obligația de a depune o cerere nu este compatibilă nici cu faptul că Directiva 94/19 urmărește obiectivul declarat de a evita așa-numitele situații de panică bancară („bank run”) și astfel un asalt al deponenților asupra unei instituții de credit aflate în dificultate sau chiar asupra unei instituții sănătoase. Acest aspect ar contraveni acestui scop, dacă s-ar aștepta ca deponenții să se fi adresat întâi băncii în scopul despăgubirii prin intermediul sistemului de garantare a depozitelor.

73. Singura cerere prevăzută de Directiva 94/19 este cererea de despăgubire care trebuie adresată sistemului de garantare a depozitelor²⁴. Directiva 2014/49 nu mai prevede nici obligația de a formula o cerere, întrucât obligația de a acționa nu este menită să susțină încrederea deponenților în plata imediată²⁵.

74. De aici rezultă că articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 trebuie interpretat în sensul că constatarea indisponibilității unui depozit nu poate fi condiționată de faptul că deponenții trebuie să fi solicitat plata instituției de credit.

d) Concluzie intermediară

75. Articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 trebuie interpretat în sensul că constatarea indisponibilității depozitelor trebuie să se realizeze în termen de cinci zile lucrătoare de la data la care autoritatea competentă a stabilit pentru prima oară că instituția de credit nu a plătit depozitele datorate și exigibile, indiferent de capacitatea de plată a instituției de credit și de revocarea autorizației acesteia. Nici măsurile de supraveghere specială nu pot avea efect suspensiv asupra constatării indisponibilității depozitelor. Această constatare trebuie să aibă loc într-un mod în care să se comunice sistemului de garantare a depozitelor în mod univoc că a început să curgă termenul de plată prevăzut la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 94/19. În sfârșit, constatarea indisponibilității nu poate fi condiționată de faptul că deponenții trebuie să fi solicitat instituției de credit plata depozitului.

2. A șaptea și a opta întrebare preliminară

76. Prin intermediul ultimelor două întrebări preliminare, instanța de trimitere dorește să afle în esență dacă articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 trebuie interpretat în sensul că nerespectarea termenului prevăzut pentru constatarea indisponibilității unor depozite antrenează răspunderea unui stat membru din cauza încălcării dreptului Uniunii. Instanța de trimitere se întreabă în special dacă aceasta este „o încălcare suficient de gravă” și dacă răspunderea statului poate fi limitată la prejudiciul cauzat cu intenție.

77. BNB obiectează că, în Hotărârea Paul²⁶, Curtea a exclus deja posibilitatea ca, pe baza Directivei 94/19, un particular să poată antrena răspunderea statului privind despăgubirea prevăzută²⁷.

23 Cu atât mai mult, plata compensațiilor trebuie să se efectueze rapid: în termen de douăzeci de zile lucrătoare, în conformitate cu articolul 10 alineatul (1) din Directiva 94/19, și chiar în termen de șapte zile, în conformitate cu articolul 8 alineatul (1) din Directiva 2014/49.

24 A se vedea articolul 9 alineatul (1) al doilea paragraf, precum și articolul 10 alineatul (3) din Directiva 94/19.

25 A se vedea articolul 8 alineatul (6) din Directiva 2014/49: „Quantumul rambursabil este făcut disponibil fără a fi necesară o cerere către SGD.”

26 Hotărârea din 12 octombrie 2004, Paul și alții (C-222/02, EU:C:2004:606).

27 A se vedea deja punctele 35 și 36 din prezentele concluzii.

a) *Delimitarea de Hotărârea Paul*

78. Această obiecție nu ne convinge pentru motivele de mai jos. În cauza Paul, statul membru în cauză a transpus tardiv Directiva 94/19. Deponenții prejudiciați prin intrarea în faliment a băncii nu au fost despăgubiți prin intermediul unui sistem de garantare a depozitelor. Prin urmare, statul membru în cauză a fost obligat la plata despăgubirilor către deponenți, până la concurența plafonului de garantare prevăzut la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 94/19, din cauza încălcării grave a dreptului comunitar de către o instanță națională.

79. Pierderea financiară a deponenților a depășit însă plafonul de garantare prevăzut de directivă. În consecință, Curtea a fost sesizată cu întrebarea dacă, *pe lângă* dreptul la plata sumei garantate în temeiul articolului 7 alineatul (1) din Directiva 94/19, aceasta conferă deponenților și dreptul ca autoritatea competentă să ia anumite măsuri de supraveghere în conformitate cu articolul 3 alineatele (2)-(5) din directivă (de exemplu revocarea autorizației). În acest context, s-a ridicat problema dacă prejudiciile care ar fi fost evitate în cazul luării unei asemenea măsuri de supraveghere ar trebui compensate și dincolo de plafonul de garantare.

80. Astfel, în cauza Paul, deponenții prejudiciați au considerat că și autoritatea de supraveghere bancară este responsabilă pentru faptul că s-a ajuns la pierderea depozitelor lor. Curtea a negat însă dreptul deponenților ca autoritățile competente să ia măsuri de supraveghere în interesul lor și a respins un drept la despăgubire pe baza unui prejudiciu cauzat de o supraveghere insuficientă.

81. Astfel, cauza Paul din fața Curții nu a avut „drept obiect [...], aspectul dacă transpunerea necorespunzătoare sau aplicarea necorespunzătoare a articolului 7 din Directiva 94/19²⁸”, așadar funcționarea deficitară a mecanismului de despăgubire, poate antrena răspunderea statului. Cauza s-a referit mai degrabă la acțiuni în răspunderea statului, determinate de omisiunea anumitor măsuri de supraveghere, prevăzute la articolul 3 din Directiva 94/19.

82. În schimb, în speță se ridică problema dacă transpunerea necorespunzătoare și mecanismul de despăgubire pot declanșa acțiuni în răspundere împotriva statului. Domnul Kantarev nu impută autorităților de supraveghere pierderea depozitelor sale, ci nerespectarea modalităților de despăgubire prevăzute de Directiva 94/19.

83. Al douăzeci și patrulea considerent al Directivei 94/19 exclude răspunderea statelor membre numai atunci când acestea au asigurat sisteme care garantează plata de despăgubiri sau protejarea depunătorilor *potrivit condițiilor prevăzute de directivă*. Cu toate acestea, domnul Kantarev consideră că suma garantată i-a fost plătită cu întârziere, iar nu potrivit articolului 1 punctul 3 din directivă.

84. După cum am menționat anterior, prin Directiva 94/19 se urmărește tocmai o plată rapidă a compensațiilor. Așadar, în principiu, nici Hotărârea Paul și nici al douăzeci și patrulea considerent al directivei menționate nu exclud antrenarea răspunderii statului din cauza transpunerii sau a aplicării necorespunzătoare a articolului 1 punctul 3 subpunctul (i), care prevede condiția ca despăgubirea să fie plătită potrivit articolului 10 alineatul (1) din Directiva 94/19.

85. Un asemenea drept există însă numai în cazul în care sunt îndeplinite condițiile pentru antrenarea răspunderii statului.

28 Concluziile avocatului general Stix-Hackl prezentate în cauza Paul și alții (C-222/02, EU:C:2003:637, punctul 87).

b) Condițiile antrenării răspunderii statului

86. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, particularii au dreptul la repararea prejudiciului suferit ca urmare a unor încălcări ale dreptului Uniunii, imputabile statului, în măsura în care sunt întrunite trei condiții, și anume: norma de drept încălcată să aibă ca obiect acordarea de drepturi particularilor, încălcarea să fie suficient de gravă și, în sfârșit, să existe o legătură directă de cauzalitate între încălcarea obligației care îi incumbă statului și prejudiciul suferit de persoanele vătămate²⁹. În principiu, instanțelor naționale le revine sarcina să constate dacă sunt îndeplinite condițiile menționate și dacă statului îi revine obligația să repare prejudiciul cauzat³⁰. În mod corespunzător, în speță părțile sunt în dezacord cu privire la aspectul dacă sunt îndeplinite cele trei cerințe cumulative pentru angajarea răspunderii statului din cauza unei încălcări a dreptului Uniunii.

87. Trebuie să reținem că aceste trei condiții sunt suficiente pentru a justifica dreptul unui particular la despăgubire³¹. Prin urmare, dreptul Uniunii nu exclude ca răspunderea statului să poată fi antrenată în condiții mai puțin restrictive în temeiul dreptului național, dar se opune, în schimb, faptului ca statul să impună condiții suplimentare în această privință³². Curtea a decis că obligația de a repara prejudiciile cauzate particularilor, în cadrul dreptului național, nu poate fi subordonată îndeplinirii unei condiții întemeiate pe noțiunea de culpă a funcționarului public (intenție sau neglijență) care să depășească condiția încălcării suficient de grave a dreptului Uniunii, chiar dacă sistemul național include anumite elemente obiective și subiective care, în cadrul unui sistem juridic național, pot fi legate de noțiunea de vinovăție³³.

88. În continuare, trebuie să reținem că – potrivit sublinierii întemeiate a Comisiei – efectul direct al unei norme nu constituie o condiție pentru antrenarea răspunderii statului³⁴.

89. În ceea ce privește răspunderea statului este necesar să se examineze mai degrabă dacă dispoziția a cărei încălcare se invocă conferă drepturi particularului.

90. În speță, articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 nu conferă particularilor dreptul ca autoritatea competentă să constate în mod automat indisponibilitatea depozitelor acestora, atunci când această indisponibilitate se întinde efectiv pe o anumită perioadă³⁵. După cum am menționat anterior, autoritatea competentă dispune mai degrabă de o anumită putere de apreciere în ceea ce privește această constatare, întrucât decizia sa este una de prognoză³⁶.

91. Cu toate acestea, articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 prevede că, *dacă* autoritatea competentă consideră că instituția de credit în cauză pare să nu fie capabilă, pentru moment și din motive legate direct de situația sa financiară, să plătească depozitul și să nu aibă, pe termen scurt, nicio perspectivă de a putea să o facă, autoritatea în discuție *trebuie* să facă această constatare nu mai târziu de cinci zile lucrătoare de la data la care a stabilit pentru prima oară că acea instituție de credit nu a plătit depozitele.

29 Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame (C-46/93 și C-48/93, EU:C:1996:79, punctul 51), Hotărârea din 24 martie 2009, Danske Slagterier (C-445/06, EU:C:2009:178, punctul 20), Hotărârea din 26 ianuarie 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales (C-118/08, EU:C:2010:39, punctul 30), și Hotărârea din 25 noiembrie 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, punctul 47).

30 A se vedea Hotărârea din 25 noiembrie 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, punctul 62), și Hotărârea din 9 septembrie 2015, Ferreira da Silva e Brito și alții (C-160/14, EU:C:2015:565, punctul 50).

31 A se vedea Hotărârea din 25 noiembrie 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, punctul 65 și jurisprudența citată).

32 A se vedea Hotărârea din 25 noiembrie 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, punctul 66 și jurisprudența citată).

33 A se vedea Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame (C-46/93 și C-48/93, EU:C:1996:79, punctele 78-80), Hotărârea din 4 iulie 2000, Haim (C-424/97, EU:C:2000:357, punctul 39), și Hotărârea din 25 noiembrie 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, punctul 67).

34 A se vedea Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame (C-46/93 și C-48/93, EU:C:1996:79, punctele 21 și 22).

35 Din acest punct de vedere, directiva este diferită în raport cu Propunerea de directivă a Consiliului privind sistemele de garantare a creditorilor, formulată de Comisie, care prevedea că nu este necesar ca suspendarea plăților să fie constatată de o autoritate administrativă. Potrivit proiectului, era suficient chiar ca „suspendarea plăților să se întindă pe o perioadă mai lungă de zece zile consecutive” [COM(92) 188 final, p. 29].

36 A se vedea mai sus punctul 46 din prezentele concluzii.

92. Astfel, această dispoziție nu conferă unui particular dreptul la constatarea indisponibilității depozitului său, dar îi conferă dreptul ca, *dacă* autoritatea constată indisponibilitatea, să o facă în termen de cinci zile.

93. Dispoziția este clară și precisă în ceea ce privește acest termen³⁷.

94. Având în vedere măsurile de supraveghere luate în speță de BNB, se poate prezuma că această autoritate a considerat că, din cauza situației sale financiare, instituția de credit nu a fost capabilă să plătească depozitele. În aceeași zi în care a aflat de la KTB că aceasta a stopat plățile, BNB a pus KTB sub supraveghere specială din cauza incapacității de plată iminente. Faptul că nu exista nicio perspectivă asupra unei plăți ulterioare s-a stabilit chiar și prin decizia BNB de a stopa plata tuturor datoriilor KTB.

95. Chiar dacă BNB a considerat că KTB riscă să intre în incapacitate de plată și a decis să împiedice plata respectivelor depozite pentru o perioadă mai lungă de timp, aceasta nu a făcut, în termenul de cinci zile prevăzut la articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19, constatarea care ar fi declanșat despăgubirea deponenților în cauză, în conformitate cu articolul 7 alineatul (1) și cu articolul 10 alineatul (1). Acest fapt constituie o încălcare suficient de gravă a articolului 1 punctul 3 subpunctul (i) din directivă.

96. Instanța de trimitere are obligația să verifice dacă între această încălcare și prejudiciul criticat există o legătură de cauzalitate imediată.

97. Rezultă, așadar, că, în împrejurări precum cele din prezenta cauză, aplicarea necorespunzătoare a articolului 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 constituie o încălcare suficient de gravă a dreptului Uniunii de a angaja răspunderea statului membru în cauză. Împrejurările suplimentare menționate de instanța de trimitere în a opta întrebare preliminară nu modifică nicidecum acest aspect.

3. Prima și a doua întrebare preliminară

98. În sfârșit, prin intermediul primelor două întrebări preliminare, instanța de trimitere dorește să afle dacă dreptul Uniunii se opune situației ca, în scopul invocării unor drepturi la despăgubire împotriva statului din cauza încălcării dreptului Uniunii în Bulgaria, să se poată aplica două proceduri diferite, cu cerințe diferite.

99. În Bulgaria s-ar lua în considerare, pe de o parte, Codul de procedură civilă, prin aplicarea Legii privind obligațiile și contractele, care prevede un drept general la despăgubire. Pe de altă parte, ar putea fi aplicabil Codul de procedură administrativă, prin aplicarea Legii privind răspunderea statului și a comunelor, care reglementează răspunderea pentru prejudicii rezultate din acte juridice nelegale și din acțiuni sau omisiuni nelegale ale organelor statului și ale funcționarilor în îndeplinirea atribuțiilor lor³⁸.

100. Pe baza precizărilor instanței de trimitere, diferențele dintre cele două proceduri sunt următoarele: procedura administrativă prezintă avantajul că răspunderea nu depinde de existența vinovăției, are costuri mai reduse, iar instanța competentă poate fi și instanța de la domiciliul părții vătămate. Cu toate acestea, procedura menționată se aplică numai atunci când prejudiciul a rezultat

³⁷ Gradul de claritate și exactitate ale dispoziției încălcate se numără printre aspectele care trebuie luate în considerare eventual în cadrul examinării existenței unei încălcări suficient de grave a dreptului Uniunii; a se vedea Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame (C-46/93 și C-48/93, EU:C:1996:79, punctele 55 și 56).

³⁸ A se vedea precizările referitoare la dreptul național de la punctele 14-17 din prezentele concluzii.

ca urmare a unor acte nelegale anulate sau a unor acțiuni sau omisiuni nelegale ale autorităților administrative. În plus, există dezacord cu privire la aspectul dacă o asemenea procedură poate fi îndreptată împotriva BNB, întrucât aceasta este o autoritate publică, fără să fie însă o autoritate administrativă.

101. Potrivit unei jurisprudențe constante, fiecare stat membru are sarcina de a desemna instanțele competente și de a stabili modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor în justiție destinate să asigure protecția deplină a drepturilor pe care justițiabilii le au în temeiul dreptului Uniunii³⁹. Astfel, cu toate că statele membre trebuie să repare un prejudiciu cauzat de stat, pe baza legislației naționale referitoare la răspundere, desemnarea instanțelor competente și procedura de invocare a dreptului de a angaja răspunderea statului în temeiul dreptului Uniunii se supun, în principiu, autonomiei procedurale a statelor membre.

102. Așadar, în situația în care se pot lua în considerare mai multe proceduri, dreptul Uniunii nu trebuie să prevadă care dintre aceste proceduri trebuie aplicată. Cu toate acestea, dreptul Uniunii prevede principii care trebuie respectate în cadrul selectării procedurii adecvate.

103. Astfel, dreptul Uniunii nu permite ca, în ceea ce privește răspunderea statului din perspectiva dreptului Uniunii, dreptul național să impună condiții mai stricte decât cele stabilite de Curte în jurisprudența sa. O răspundere în funcție de existența vinovăției, precum cea impusă în speță de Legea privind obligațiile și contractele, în cadrul Codului de procedură civilă, depășește⁴⁰ însă cadrul celor trei condiții prevăzute în cazul antrenării răspunderii statului din perspectiva dreptului Uniunii (existența unei norme care conferă drepturi unui particular, a unei încălcări suficient de grave și a unui raport de cauzalitate imediată între încălcare și prejudiciul cauzat)⁴¹.

104. Dreptul Uniunii prevede de asemenea că obligația de despăgubire se aplică în fiecare caz de încălcare a dreptului Uniunii săvârșită de un stat membru. Principiul este valabil, indiferent care este autoritatea publică autoare a acestei încălcări și indiferent de autoritatea căreia îi revine în principiu, potrivit dreptului statului membru în cauză, sarcina reparării acestui prejudiciu⁴².

105. Rezultă, așadar, că, din perspectiva dreptului Uniunii, obligația de reparare a prejudiciului revine statelor membre ca un întreg, iar nu respectivei autorități publice care răspunde de încălcarea dreptului Uniunii. Astfel, dreptul național poate să prevadă antrenarea răspunderii autorității publice responsabile de prejudiciul cauzat și că acest fapt implică derularea unei anumite proceduri, dar nu poate prevedea diminuarea gradului de protecție juridică a unui particular.

106. În speță, în ceea ce privește răspunderea statului, dar nu și răspunderea BNB, dreptul național prevede aplicarea Legii privind răspunderea statului, în cadrul Codului de procedură administrativă. Având în vedere că, în mod cert, BNB este o autoritate publică în sensul dreptului Uniunii, instanța națională are obligația să verifice dacă reglementarea răspunderii în cazul BNB slăbește poziția unui particular în raport cu reglementarea răspunderii statului în ceea ce privește alte autorități publice, într-o măsură care aduce atingere punerii în aplicare a acțiunii în răspunderea statului, în sensul dreptului Uniunii.

39 A se vedea Hotărârea din 19 noiembrie 1991, Francovich și alții (cauzele conexe C-6/90 și C-9/90, EU:C:1991:428, punctul 42 și jurisprudența citată), Hotărârea din 30 septembrie 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, punctul 50), și Hotărârea din 14 septembrie 2017, Petrea (C-184/16, EU:C:2017:684, punctul 58).

40 A se vedea punctul 87 din prezentele concluzii.

41 A se vedea punctul 86 din prezentele concluzii.

42 A se vedea Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame (C-46/93 și C-48/93, EU:C:1996:79, punctul 32), și Hotărârea din 25 noiembrie 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, punctul 46 și jurisprudența citată).

107. În cadrul autonomiei sale procedurale, statul membru trebuie să respecte în plus principiile echivalenței și efectivității. Astfel, condițiile de fond și de formă stabilite de diferitele legislații naționale pentru invocarea unor încălcări ale dreptului Uniunii nu pot fi mai puțin favorabile decât cele referitoare la acțiuni asemănătoare de drept intern (principiul echivalenței) și nu pot fi concepute astfel încât să facă, în practică, imposibilă sau excesiv de dificilă obținerea reparării prejudiciului (principiul efectivității)⁴³.

108. În ceea ce privește principiul echivalenței, în speță trebuie amintit că, potrivit modului de redactare, niciuna dintre dispozițiile menționate nu distinge între acțiunile în care răspunderea statului se întemeiază pe o încălcare a dreptului Uniunii sau pe o încălcare a dreptului național. Nici din cererea de decizie preliminară nu reiese că situațiile de fapt în care se aplică dreptul Uniunii ar beneficia de un tratament mai nefavorabil decât cele în care se aplică dreptul național⁴⁴.

109. În schimb, în speță simpla nesiguranță cu privire la procedura aplicabilă în cazul introducerii unor acțiuni în răspunderea statului pentru încălcarea dreptului Uniunii constituie o încălcare a principiului efectivității. Or, această nesiguranță îngreunează unui particular calea legală de dobândire a unei despăgubiri, începând cu identificarea instanței la care să introducă acțiunea: instanța de contencios administrativ sau instanța civilă.

110. În plus, este incert dacă principiul efectivității se opune unei dispoziții naționale, precum Codul bulgar de procedură administrativă din speță, potrivit căruia este necesar să se fi anulat actul juridic nelegal pe care se întemeiază încălcarea dreptului Uniunii sau să se fi constatat nelegalitatea acțiunii sau a omisiunii care a condus la încălcare.

111. Astfel, Curtea a precizat deja că instanța națională poate verifica dacă persoana vătămată a făcut dovada unei diligențe rezonabile pentru a evita prejudiciul sau pentru a-i limita întinderea și, mai ales, dacă a utilizat în timp util toate căile legale de care dispunea⁴⁵.

112. Totuși, ar fi contrar principiului efectivității să se impună persoanelor vătămate să recurgă în mod sistematic la toate căile legale aflate la dispoziția lor⁴⁶. Revine instanței de trimitere obligația de a aprecia, având în vedere ansamblul împrejurărilor din acțiunea principală, dacă a fost rezonabil pentru domnul Kantarev ca, înainte de exercitarea căii de atac în scopul dobândirii unei despăgubiri, să fi introdus alte căi de atac în scopul anulării actului BNB sau al constatării nelegalității acțiunii sau a omisiunii acesteia⁴⁷.

113. În sfârșit, este incert dacă, în temeiul dreptului bulgar, situația în care invocarea dreptului de a antrena răspunderea statului depinde de plata anticipată – chiar și parțială – a cheltuielilor de judecată sub forma unei taxe este contrară principiului efectivității. Solicitarea de către instanța națională a unei plăți în avans – chiar dacă parțiale – a cheltuielilor de judecată este o practică uzuală

43 A se vedea Hotărârea din 19 noiembrie 1991, Francovich și alții (C-6/90 și C-9/90, EU:C:1991:428, punctul 43), Hotărârea din 30 septembrie 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, punctul 58), Hotărârea din 26 ianuarie 2010, Transportes Urbanos y Servicios Generales (C-118/08, EU:C:2010:39, punctul 31 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea din 9 septembrie 2015, Ferreira da Silva e Brito și alții (C-160/14, EU:C:2015:565, punctul 50).

44 În ceea ce privește un caz similar, a se vedea Hotărârea din 15 martie 2017, Aquino (C-3/16, EU:C:2017:209, punctele 50 și 51).

45 Hotărârea din 25 noiembrie 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, punctul 75); a se vedea de asemenea Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame (C-46/93 și C-48/93, EU:C:1996:79, punctul 84), Hotărârea din 13 martie 2007, Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation (C-524/04, EU:C:2007:161, punctul 124), precum și Hotărârea din 24 martie 2009, Danske Slagterier (C-445/06, EU:C:2009:178, punctul 60).

46 Hotărârea din 25 noiembrie 2010, Fuß (C-429/09, EU:C:2010:717, punctul 77), Hotărârea din 24 martie 2009, Danske Slagterier (C-445/06, EU:C:2009:178, punctul 62).

47 Hotărârea din 24 martie 2009, Danske Slagterier (C-445/06, EU:C:2009:178, punctul 64).

în multe state membre și nu încalcă ca atare principiul efectivității. Cu toate acestea, instanța competentă trebuie să examineze totuși dacă această procedură este de natură să constituie eventual un obstacol insurmontabil pentru accesul la justiție⁴⁸ și dacă în acest caz există posibilitatea unei scutiri.

114. În lumina considerațiilor de mai sus, trebuie să reținem că dreptul Uniunii nu interzice ca, în funcție de autoritatea publică implicată, Bulgaria să poată aplica două proceduri diferite în scopul invocării răspunderii statului pentru încălcări ale dreptului Uniunii, în măsura în care particularii pot identifica în mod clar procedura la care trebuie să recurgă de la caz la caz, iar această procedură permite exercitarea efectivă a dreptului la despăgubire prevăzut de dreptul Uniunii. Instanței de trimitere îi revine sarcina să verifice dacă procedura aplicabilă în scopul invocării răspunderii statului împotriva BNB respectă cerințele de mai sus.

V. Concluzie

115. Având în vedere considerațiile expuse mai sus, propunem Curții să răspundă la cererea de decizie preliminară adresată de Administrativen sad – Varna (Tribunalul Administrativ din Varna, Bulgaria) după cum urmează:

- „1) Articolul 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 trebuie interpretat în sensul că constatarea indisponibilității depozitelor trebuie să se realizeze în termen de cinci zile lucrătoare de la data la care autoritatea competentă a stabilit pentru prima oară că o instituție de credit nu a plătit depozite datorate și exigibile și nici nu are, în prezent, o perspectivă de a putea să o facă ulterior, indiferent de decizia privind incapacitatea de plată a instituției de credit și de revocarea autorizației acesteia. Nici măsurile de supraveghere directă nu pot avea efect suspensiv asupra constatării indisponibilității depozitelor. Această constatare trebuie să aibă loc într-un mod în care să se comunice sistemului de garantare a depozitelor în mod univoc că a început să curgă termenul prevăzut la articolul 10 alineatul (1) din Directiva 94/19. În sfârșit, constatarea indisponibilității nu poate fi condiționată de faptul că deponenții trebuie să fi solicitat instituției de credit plata depozitului.
- 2) În împrejurări precum cele din speță, aplicarea necorespunzătoare a articolului 1 punctul 3 subpunctul (i) din Directiva 94/19 constituie o încălcare suficient de gravă a dreptului Uniunii astfel încât să antreneze răspunderea statului membru în cauză.
- 3) Dreptul Uniunii nu interzice ca, în funcție de autoritatea publică implicată, Bulgaria să poată aplica două proceduri diferite în scopul invocării răspunderii statului pentru încălcări ale dreptului Uniunii, în măsura în care particularii pot identifica în mod clar procedura la care trebuie să recurgă de la caz la caz, iar această procedură permite exercitarea efectivă a dreptului la despăgubire prevăzut de dreptul Uniunii. Instanței de trimitere îi revine sarcina să verifice dacă procedura aplicabilă în scopul invocării răspunderii statului împotriva BNB respectă cerințele de mai sus.”

⁴⁸ Hotărârea din 22 decembrie 2010, DEB (C-279/09, EU:C:2010:811, punctul 61).